

Sygn. akt III AUa 681/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2014 r. w Szczecinie

sprawy R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o podjęcie wypłaty emerytury z datą wcześniejszą

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 lipca 2013 r. sygn. akt VI U 382/13

oddala apelację.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Górską

Sygn. akt III AUa 681/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczona R. K. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 25.03.2013 r., w której odmówiono jej uchylenia w części decyzji z dnia 12.10.2011 r. o zawieszeniu prawa do emerytury za okres 1.10.2011 r. – 21.11.2012 r. Wniosła o nakazanie zapłaty zaległych emerytur za okres objęty sporem wraz z odsetkami ustawowymi.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 2 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 25 marca 2013 r. w ten sposób, że ustalił brak podstaw do zawieszenia wypłaty emerytury ubezpieczonej R. K. za okres od 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r. (punkt I),

a wniosek ubezpieczonej o wypłatę odsetek za okres od 1 października 2011 r. przekazał organowi rentowemu do rozpoznania (punkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że R. K. urodziła się dnia (...)

W okresie od 1.09.1997 r. była zatrudniona w Urzędzie Miasta w G.

W dniu 1.07.2009 r. ubezpieczona nabyła prawo do emerytury.

Na podstawie decyzji z dnia 12.10.2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zawiesił ubezpieczonej wypłatę emerytury od 1.10.2010 r. z uwagi na fakt, że ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie. W dniu 22.11.2012 r. organ rentowy wznowił wypłatę emerytury ubezpieczonej.

Powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12 ubezpieczona w dniu 28.11.2012 r. wniosła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. o wypłatę kwot wstrzymanych świadczeń. W decyzji z dnia 25.03.2013 r. organ rentowy odmówił uchylecia decyzji z dnia 12.10.2011r. w części dotyczącej zawieszenia prawa do emerytury za okres 1.10.2011r. – 21.11.2012 r.

Mając na względzie wyżej wskazany stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim w pierwszej kolejności określił przedmiot postępowania sądowego oraz przywołał argumentację ubezpieczonej, a następnie stwierdził, że ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2010 r., Nr 257, Poz. 1726), która weszła w życie 1 stycznia 2011 r., do ustawy o emeryturach i rentach z FUS dodano art. 103a, który stanowi, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Po wejściu w życie cytowanego przepisu organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury z uwagi na to, że pozostawała ona w stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Wypłata świadczenia została wznowiona dopiero z dniem 22.11.2012 r., czyli z momentem ogłoszenia cyt. wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Następnie Sąd meriti wskazał, że w wyroku z dnia 13 listopada 2012 r., wydanym w sprawie K 2/12, Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przenosząc powyższe regulacje na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Okręgowy zważył, iż przytoczony wyrok w zakresie w jakim stwierdza niekonstytucyjność przepisów wprowadzających art. 103a do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wbrew stanowisku wyrażonemu w odpowiedzi na odwołanie, odnosi się również do ubezpieczonej. Sąd meriti wskazał przy tym, że ubezpieczona nabyła prawo do emerytury w dniu 1.07.2009 r., zatem mieści się w okresie wskazanym przez Trybunał Konstytucyjny. Sąd Okręgowy uznał, że skoro ubezpieczona należy do tej kategorii emerytów, o której stanowi wskazane wyżej orzeczenie Trybunału (nabyła prawo do emerytury z dniem 1.07.2009 r., kontynuowała zatrudnienie i nie rozwiązała stosunku pracy w dacie 1.10.2011 r.), to decyzja organu rentowego o zawieszeniu jej z tym dniem (1.10.2011 r.) prawa do emerytury w świetle cytowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, była niezgodna z Konstytucją i ubezpieczona nie powinna zostać pozbawiona wypłaty świadczenia emerytalnego.

Sąd Okręgowy nie podzielił argumentacji pozwanego organu rentowego, na którą powołał się on odmawiając ubezpieczonej wypłaty wstrzymanych świadczeń i podał, że na tle stanowiska organu rentowego wyłania się kwestia związana z mocą obowiązującą orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. W kwestii tej ścierały się dwa stanowiska: wykładni legalistycznej i wykładni aksjologicznej (celowościowej). Pierwsza z wykładni opierała się na literalnym brzmieniu art. 190 ust. 3 Konstytucji wskazującym, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem

ogłoszenia. Druga wskazywała na niedopuszczalność stosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją tylko z przyczyn formalnych tj. braku ogłoszenia orzeczenia Trybunału.

Sąd Okręgowy stosując wykładnię celowościową, uznał ją za zgodną z duchem Konstytucji. Trudno bowiem uznać za sprawiedliwe i zgodne z ideą demokratycznego państwa prawa (art. 1 Konstytucji) odbieranie obywatelom ich praw na podstawie niekonstytucyjnych przepisów, tylko dlatego, że Trybunał wydał swoje orzeczenie ex post. Potwierdził to w Komentarzu do Kodeksu Postępowania Cywilnego D. Z. który stwierdził, że co do oceny skutków mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których nie określił on wprost ich zasięgu czasowego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (ex tunc). Reguła ta odnosi się również do decyzji administracyjnych, co znajduje wyraz w orzecznictwie m.in. Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 4 grudnia 2002 r., wydanym w sprawie III RN 202/2001 Sąd ten stwierdził, że jako wzorzec kontroli decyzji organów administracji publicznej nie powinien być stosowany przepis ustawowy, który został uznany za niekonstytucyjny orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, opublikowanym wprawdzie po wydaniu tej decyzji, ale przed rozpoznaniem skargi przez Naczelną Sąd Administracyjny. Dalej Sąd Najwyższy wywodził, że skoro Naczelną Sąd Administracyjny orzekał w sprawie przeszło rok po utracie mocy obowiązującej przez przepis, który został uznany za niekonstytucyjny, to nie powinien go uwzględniać przy rekonstrukcji normy prawnej stanowiącej wzorzec kontroli zaskarżonej decyzji administracyjnej, nawet jeśli w momencie jej wydawania przepis ten korzystał jeszcze z domniemania swej konstytucyjności. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, pomimo ich administracyjnego charakteru, kontrolę legalności decyzji sprawują sądy powszechne – sądy pracy i ubezpieczeń społecznych. Wyrażona w cytowanym wyroku reguła odnosi się zatem bezpośrednio również do postępowań z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym do sprawy niniejszej.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska wyrażonego w odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonej co do daty utraty mocy wskazanych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepisów i stwierdził brak podstaw do zawieszenia prawa do emerytury. W ocenie Sądu meriti fakt, że Trybunał Konstytucyjny orzekł o niekonstytucyjności wskazanego przepisu po roku jego obowiązywania nie może stanowić negatywnej przesłanki do uzyskania przez ubezpieczonego świadczenia, do którego miał prawo zgodnie z Konstytucją. Mając to na uwadze Sąd zmienił decyzję organu rentowego i ustalił brak podstaw do zawieszenia ubezpieczonej wypłaty emerytury za okres od dnia 1.10.2011 r. do dnia 21.11.2012r.

W zakresie żądania odsetek Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. przekazał je organowi rentowemu do rozpoznania jako nowe żądanie. Roszczenie to zgłoszono bowiem dopiero w toku procesu, zatem nie stanowiło ono przedmiotu badania organu rentowego. Dopiero zaś zakończenie postępowania administracyjnego otwiera drogę postępowaniu sądowemu.

Z wyrokiem nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., który w apelacji zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227) przez jego błędną wykładnię, skutkującą zmianą decyzji organu rentowego w sytuacji, gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od dnia 01.10.2011r., tj. od dnia jej zawieszenia, do dnia 21.11.2012 r. w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12;

2) art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483) przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną (ex tunc) w sytuacji, gdy zastosowanie przedmiotowej regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem mocy obowiązującej wyżej wymienionego wyroku od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 r. i na przyszłość (ex nunc) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyżej wymienionym wyroku innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz.

1726 oraz z 2011 r., nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego jest bezpodstawna.

Ocena prawna dokonana przez Sąd Okręgowy jest prawidłowa i Sąd Apelacyjny w całości ją aprobuje. Sąd Odwoławczy miał na uwadze, że podstawą orzekania w sprawie jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Wyrok wszedł w życie z dniem opublikowania w Dzienniku Ustaw, tj. w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012r. nr 1285). Bez wątplenia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy. zawiesił ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy. Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku Trybunału wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Trybunał podkreślał m.in., że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego.

Problem w sprawie rozpatrywanej przez Trybunał dotyczył oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak skarżąca, które już nabyły prawo do emerytury od 1 lipca 2009 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Trybunał stan taki ocenił negatywnie i stwierdził, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego, musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę musiały rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać.

Wreszcie też, określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo

w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko przejawiające się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79; uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001/23/685; z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004/9/136; z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005/4/61; z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006/5/81 i z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007/3/39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl.; z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl.; z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, niepubl.; z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004/7-8/132, ze sprost. OSNC 2004/10/131; z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005/4/54; z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005/9/161; z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl.; z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl.; z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027; z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl.; z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl.; z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl.; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009/1/16; z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009/10/172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010/5/82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAP 2001/10/331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, które jednak nie zachodzą w okolicznościach tej sprawy. W odpowiedzi na zarzuty apelacji podkreślić jedynie wypada, że jednym z takich wyjątków jest sytuacja, gdy Trybunał Konstytucyjny wskazuje datę uchylenia aktu normatywnego, który uznał za niezgodny z przepisem lub też odroczy obowiązywanie swego wyroku. Ponieważ jednak żadna z tych sytuacji nie zaistniała w związku z analizowanym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., to kwestia skuteczności tego wyroku nie może budzić wątpliwości.

Na tej podstawie oraz zgodnie z przytoczonymi rozważaniami odnośnie mocy wstecznej wyroków Trybunału Konstytucyjnego zdaniem Sądu Apelacyjnego należało przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. ma w tym przypadku skutki retroaktywne. Utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów art. 103a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy zmieniającej nastąpiła od daty ich uchwalenia, jednak przepisy te w zakresie oznaczonym w wyroku Trybunału są niekonstytucyjne od początku.

Reasumując niniejsze rozważania Sąd Apelacyjny przyjął, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 roku ma skutki retroaktywne, zatem prawo do emerytury dla ubezpieczonej, która nabyła je 1 lipca 2009 roku mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i które było jej wypłacane, zostało zachowane także od 1 października 2011 roku, o czym trafnie orzekł Sąd I instancji. Wydana przez organ rentowy zaskarżona decyzja oparta była na odmiennej interpretacji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oraz przepisu art. 190 ust 3 Konstytucji w zw. z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku, o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych ustaw i art. 103 a ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim znajduje ona zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego, o czym orzekł na podstawie art. 385 k.p.c.